Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

10. september 2024*

Eelotsusetaotlus – Ühine välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) – Piiravad meetmed seoses Venemaa Föderatsiooni tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas – Otsus 2014/512/ÜVJP – Artikli 2 lõike 2 punkt a – Euroopa Kohtu pädevus – ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimane lause – ELTL artikkel 275 – ELTL artikkel 215 – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 17 – Omandiõigus – Õiguskindluse ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõtted – Sõjavarustusega seotud vahendusteenused – Keeld selliseid teenuseid osutada – Liikmesriigi pädevate asutuste teavitamata jätmine – Haldusrikkumine – Trahv – Keelatud tehingu eest saadud summade automaatne konfiskeerimine

Kohtuasjas C-351/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunalul Bucureşti (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia) 2. novembri 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 31. mail 2022, menetluses

Neves 77 Solutions SRL

versus

Agenția Națională de Administrare Fiscală – Direcția Generală Antifraudă Fiscală,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Arabadjiev, A. Prechal, K. Jürimäe, T. von Danwitz (ettekandja), Z. Csehi ja O. Spineanu-Matei, kohtunikud J.-C. Bonichot, S. Rodin, I. Jarukaitis, A. Kumin ja M. Gavalec,

kohtujurist: T. Ćapeta,

kohtusekretär: ametnik K. Hötzel,

arvestades kirjalikku menetlust ja 27. juuni 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Neves 77 Solutions SRL, esindaja: *avocată* S. Donescu,

– Rumeenia valitsus, esindajad: E. Gane, L. Ghiță ja O.-C. Ichim,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

– Madalmaade valitsus, esindaja: M. K. Bulterman,

– Austria valitsus, esindajad: J. Schmoll ja E. Samoilova ning ekspert M. Meisel

– Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: M. Bishop ja A. Ştefănuc,

– Euroopa Komisjon, esindajad: J.-F. Brakeland, M. Carpus Carcea, L. Gussetti ja Y. Marinova,

olles 23. novembri 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 31. juuli 2014. aasta otsuse 2014/512/ÜVJP, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas (ELT 2014, L 229, lk 13), mida on muudetud nõukogu 8. septembri 2014. aasta otsusega 2014/659/ÜVJP (ELT 2014, L 271, lk 54) (edaspidi „otsus 2014/512“), artikli 2 lõike 2 punkti a ning artikleid 5 ja 7, arvestades õiguskindluse ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõtteid.

2 Taotlus on esitatud Neves 77 Solutions SRLi (edaspidi „Neves“) ja Agenția Națională de Administrare Fiscală – Direcția Generală Antifraudă Fiscală (maksuamet – maksupettuste osakond, Rumeenia; edaspidi „ANAF“) vahelises kohtuvaidluses seoses rikkumisteatega, millega määrati sellele äriühingule trahv ja vahendamistehingu eest saadud summade konfiskeerimine eelkõige otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkti a rikkumise eest.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

EL leping ja EL toimimise leping

3 Euroopa Liidu lepingu V jaotise pealkiri on „Üldsätted liidu välistegevuse kohta ning erisätted ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta“. Selle jaotise 2. peatükis „Erisätted ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta“ asuva ELL artikli 24 lõike 1 teises lõigus on sätestatud:

„Ühise välis- ja julgeolekupoliitika suhtes kohaldatakse erimenetlusi ja -eeskirju. Kui aluslepingud ei näe ette teisiti, määravad ühise välis- ja julgeolekupoliitika kindlaks ja rakendavad seda Euroopa Ülemkogu ja [Euroopa Liidu N]õukogu, kes teevad otsuse ühehäälselt. Seadusandlike aktide vastuvõtmine on välistatud. Ühist välis- ja julgeolekupoliitikat teostavad liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja liikmesriigid vastavalt aluslepingutele. Euroopa Parlamendi ja [Euroopa K]omisjoni eriroll selles valdkonnas määratakse kindlaks aluslepingutes. Euroopa Liidu Kohus ei ole pädev tegema otsuseid nimetatud sätetega seotud küsimustes, erandina on ta pädev kontrollima [ELL] artikli 40 järgimist ja kontrollima teatud otsuste õiguspärasust vastavalt [ELTL] artikli 275 teises lõigus sätestatule.“

4 Samuti 2. peatükis asuvas ELL artiklis 40 on sätestatud:

„Ühise välis- ja julgeolekupoliitika rakendamine ei mõjuta aluslepingutega sätestatud menetluste rakendamist ja institutsioonide volituste ulatust [ELTL] artiklites 3–6 osutatud liidu pädevuse teostamiseks.

Samuti ei mõjuta nimetatud artiklites osutatud poliitika rakendamine aluslepingutega sätestatud menetluste rakendamist ja institutsioonide volituste ulatust liidu pädevuse teostamiseks käesoleva peatüki alusel."

5 EL toimimise lepingu viies osa käsitleb liidu välistegevust. Selle viienda osa IV jaotises „Piiravad meetmed" asuvas ELTL artiklis 215 on sätestatud:

„1. Kui vastavalt [EL] lepingu V jaotise 2. peatükile vastu võetud otsus näeb ette majandus- ja rahandussuhete osalise või täieliku katkestamise või piiramise ühe või mitme kolmanda riigiga, võtab nõukogu liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja komisjoni ühise ettepaneku põhjal kvalifitseeritud häälteenamusega vastu vajalikud meetmed. Ta teavitab sellest Euroopa Parlamenti.

2. Kui vastavalt [EL] lepingu V jaotise 2. peatükile vastu võetud otsuses on nii sätestatud, võib nõukogu lõikes 1 osutatud menetluse kohaselt võtta vastu piiravaid meetmeid juriidiliste või füüsiliste isikute ning rühmituste või mitteriiklike üksuste suhtes.

[…]".

6 EL toimimise lepingu kuues osa sisaldab institutsioonilisi ja rahandussätteid. Selle kuuenda osa I jaotise pealkiri on „Sätted institutsioonide kohta". I jaotise 5. jagu, mis käsitleb Euroopa Liidu Kohut, sisaldab ELTL artiklit 275, mis on sõnastatud järgmiselt:

„Euroopa Liidu Kohtu pädevusse ei kuulu ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga seotud sätted ning nende alusel vastuvõetud õigusaktid.

Kohus on aga pädev kontrollima [ELL] artikli 40 järgimist ning tegema otsuseid [ELTL] artikli 263 neljandas lõigus sätestatud tingimuste kohaselt algatatud kohtuasjades, mis puudutavad füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes nõukogu poolt [EL] lepingu V jaotise 2. peatüki alusel vastuvõetud piiravaid meetmeid sätestavate otsuste seaduslikkust."

Otsus 2014/512

7 Otsuse 2014/512 artiklis 2 on sätestatud:

„1. Keelatud on relvade ja igasuguste nendega seotud materjalide, sealhulgas tulirelvade ja laskemoona, sõjaväeveokite ja -seadmete, poolsõjalise varustuse ja neile ette nähtud varuosade otsene või kaudne müümine, tarnimine, üleandmine või eksport Venemaale liikmesriikide kodanike poolt või liikmesriikide territooriumilt või kasutades liikmesriikide lipu all sõitvaid laevu või õhusõidukeid, olenemata sellest, kas need tooted on pärit liikmesriikide territooriumilt või mitte.

2. Keelatud on:

a) osutada otse või kaudselt ühelegi füüsilisele või juriidilisele isikule, üksusele või asutusele Venemaal või kasutamiseks Venemaal sellist tehnilist abi ning vahendusteenuseid või muid teenuseid, mis on seotud sõjalise tegevusega ning relvade ja igasuguste nendega seotud materjalide, sealhulgas tulirelvade ja laskemoona, sõjaväeveokite ja -varustuse, poolsõjalise varustuse ja nende varuosade, tarnimise, tootmise, hooldamise ja kasutamisega;

[…]“.

8 Otsuse artiklis 5 on sätestatud:

„Käesolevas otsuses osutatud meetmete mõju maksimeerimiseks ergutab liit kolmandaid riike võtma vastu käesolevas otsuses sätestatud meetmetele sarnaseid piiravaid meetmeid.“

9 Otsuse artiklis 7 on sätestatud:

„1. Lepingu ja tehingu puhul, mille täitmist on otseselt või kaudselt, tervikuna või osaliselt mõjutanud käesoleva otsusega kehtestatud meetmed, ei rahuldata ühtki nõuet, sealhulgas hüvitisnõuet ega muud samalaadset nõuet, nagu tasaarvestusnõue või tagatisnõue, eelkõige nõuet, mille eesmärgiks on saada pikendust või mis tahes vormis tagatist või vastutagatist, eelkõige finantstagatist, kui selle esitajaks on:

a) artikli 1 lõike 1 punktides b või c ning artikli 1 lõike 2 punktides c ja d osutatud või I, II, III või IV lisas osutatud üksused[;]

b) muu Venemaa isik, üksus või asutus või

c) selline isik, üksus või asutus, kes tegutseb mõne käesoleva lõike punktis a või b osutatud isiku, üksuse või asutuse kaudu või tema nimel.

2. Igas nõude täitmise menetluses jääb kõnealuse nõude täitmist taotleva isiku kohustuseks tõendada, et kõnealuse nõude täitmine ei ole lõike 1 alusel keelatud.

3. Käesolev artikkel ei mõjuta lõikes 1 osutatud isikute, üksuste ja asutuste õigust nõuda kooskõlas käesoleva otsusega lepinguliste kohustuste täitmata jätmise seaduslikkuse kohtulikku kontrolli.“

Määrus (EL) nr 833/2014

10 Nõukogu 31. juuli 2014. aasta määruse (EL) nr 833/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas (ELT 2014, L 229, lk 1), artiklis 1 on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

d) „vahendusteenused“ –

i) selliste tehingute üle läbirääkimiste pidamine või selliste tehingute korraldamine, mille eesmärk on kaupade ja tehnoloogia või finants- ja tehniliste teenuste ost, müük või tarnimine, sealhulgas kolmandast riigist mõnda muusse kolmandasse riiki, või
ii) kaupade ja tehnoloogia või finants- ja tehniliste teenuste müümine või ostmine, sealhulgas juhul, kui need asuvad kolmandates riikides, eesmärgiga anda need üle mõnele teisele kolmandale riigile;

[…]“.

11 Määruse artikli 4 lõike 1 punktis a on sätestatud:

„Keelatud on:

a) osutada otse või kaudselt füüsilistele või juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele Venemaal või kasutamiseks Venemaal tehnilist abi seoses sõjaliste kaupade ühises Euroopa Liidu nimekirjas […] loetletud kaupade ja tehnoloogiaga ning seoses kõnealuses nimekirjas loetletud kaupade tarnimise, tootmise, hoolduse ja kasutamisega“.

Määrus (EL) 2023/1214

12 Nõukogu 23. juuni 2023. aasta määruse (EL) 2023/1214, millega muudetakse määrust (EL) nr 833/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas (ELT 2023, L 159 I, lk 1), artikli 1 punktiga 19 asendati määruse nr 833/2014 artikli 4 lõike 1 punkti a sõnastus, lisades sõnad „või osutada neile vahendusteenuseid“ järgmiselt:

„Keelatud on:

a) anda otse või kaudselt füüsilisele või juriidilisele isikule, üksusele või asutusele Venemaal või kasutamiseks Venemaal tehnilist abi või osutada neile vahendusteenuseid, mis on seotud sõjaliste kaupade ühises nimekirjas […] loetletud kaupade ja tehnoloogiaga varustamise, nende tootmise, hoolduse ja kasutamisega“.

Ühine seisukoht 2008/944/ÜVJP

13 Nõukogu 8. detsembri 2008. aasta ühise seisukoha 2008/944/ÜVJP, millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad (ELT 2008, L 335, lk 99), artiklis 12 on sätestatud:

„Kõik liikmesriigid tagavad, et nende siseriiklikud õigusaktid võimaldavad neil kontrollida kogu ELi sõjavarustuse üldnimekirjas oleva tehnoloogia ja varustuse eksporti. Euroopa Liidu sõjavarustuse üldnimekiri on võrdlusmaterjaliks liikmesriikide sisseriiklikele sõjatehnoloogia ja -varustuse nimekirjadele, kuid ei asenda neid otseselt.“

Sõjaliste kaupade ühine Euroopa Liidu nimekiri

14 Nõukogu võttis 26. veebruaril 2018 vastu ühise seisukoha 2008/944 artiklis 12 nimetatud sõjaliste kaupade ühise Euroopa Liidu nimekirja uue versiooni (ELT 2018, C 98, lk 1). 18. veebruaril 2019 võttis nõukogu vastu selle nimekirja ajakohastatud versiooni (ELT 2019, C 95, lk 1).

15 Nimetatud nimekirja punkti „ML 11“ mõlemas versioonis loetletakse elektroonilist varustust, „kosmosesõidukeid“ ja komponente, mida ei ole nimetatud mujal sõjaliste kaupade ühises Euroopa Liidu nimekirjas.

Rumeenia õigus

OUG nr 202/2008

16 Valitsuse 4. detsembri 2008. aasta erakorralise määruse nr 202/2008 rahvusvaheliste sanktsioonide rakendamise kohta (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 202/2008 privind punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 825, 8.12.2008; edaspidi „OUG nr 202/2008“) artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva erakorralise määrusega reguleeritakse selliste rahvusvaheliste sanktsioonide riigisisesel tasandil kohaldamise korda, mis on määratud:

a) ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide või muude aktidega, mis on vastu võetud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja artikli 41 alusel;

b) Euroopa Liidu määruste, otsuste, ühiste seisukohtade, ühismeetmete ja muude õigusaktidega.“

17 OUG nr 202/2008 artiklis 3 on sätestatud:

„1. Artikli 1 lõikes 1 osutatud õigusaktid on riigisiseses õiguses siduvad kõigile Rumeenia ametiasutustele ja avalik-õiguslikele institutsioonidele ning Rumeenia füüsilistele või juriidilistele isikutele või Rumeenia territooriumil asuvatele füüsilistele või juriidilistele isikutele vastavalt õigusnormidele, millega on kehtestatud õiguslik kord iga õigusaktide kategooria jaoks.

2. Artikli 1 lõikes 1 osutatud rahvusvaheliste sanktsioonide kohaldamata jätmise põhjendamiseks ei saa tugineda riigisisestele õigusnormidele.“

18 OUG nr 202/2008 artiklis 7 on sätestatud:

„1. Iga isik, kellel on andmeid ja teavet loetellu kantud isikute või üksuste kohta, kelle valduses või kontrolli all on vara või kellel on andmeid ja teavet selle vara kohta, varaga seotud tehingute kohta või tehingute kohta, millega on seotud loetellu kantud isikud või üksused, teatab sellest pädevale asutusele kooskõlas käesoleva erakorralise määrusega niipea, kui ta saab teada olukorrast, millest tuleb teatada.

2. Kui ametiasutus või avalik-õiguslik institutsioon, keda on lõike 1 kohaselt teavitatud, leiab, et ta ei ole käesoleva erakorralise määruse kohaselt pädev asutus, edastab ta teabe pädevale asutusele 24 tunni jooksul. Kui pädevat asutust ei ole võimalik kindlaks teha, edastatakse see teave välisministeeriumile kui artiklis 13 osutatud institutsioonidevahelise komitee koordinaatorile.

3. Teave peab sisaldama miinimumteavet, mis võimaldab selle autorit tuvastada ja temaga ühendust võtta.“

19 OUG nr 202/2008 artikli 24 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Kui füüsilised või juriidilised isikud, kes on loonud õigussuhte või on *de facto* olukorras seoses varaga, mille suhtes kohaldatakse rahvusvahelisi sanktsioone, saavad teada olukordadest, mis nõuavad teavitamist või teatamist vastavalt artiklile 7 või 18, peavad nad viivitamata ja ilma pädevaid asutusi eelnevalt teavitamata hoiduma tegemast selle varaga seoses ühtegi muud tehingut peale käesolevas erakorralises määruses nimetatud tehingute ja teavitama sellest viivitamata pädevaid asutusi.“

20 OUG nr 202/2008 artikli 26 lõike 1 punktis b on sätestatud:

„Järgmised rikkumised kujutavad endast haldusrikkumisi, mille eest määratakse rahatrahv vahemikus 10 000 kuni 30 000 [Rumeenia leud (RON)] ning rikkumiseks mõeldud, selleks kasutatud või sellest tuleneva vara konfiskeerimine:

[…]

b) artikli 24 lõikes 1 sätestatud kohustuse täitmata jätmine, kui tegu ei ole süütegu“.

Välisministri määrused nr 156/2018 ja nr 901/2019

21 Välisministri 18. jaanuari 2018. aasta määrus nr 156/2018, millega kiidetakse heaks ekspordi-, impordi- ja muude tehingute kontrollirežiimile alluvate sõjaliste kaupade nimekiri (Ordinul ministrului afacerilor externe nr. 156/2018 pentru aprobarea Listei cuprinzând produsele militare supuse regimului de control al exporturilor, importurilor și altor operațiuni; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 86, 30.1.2018; edaspidi „välisministri määrus nr 156/2018“) ning mis kehtis 5. märtsist 2018 kuni 4. juulini 2019, tunnistati kehtetuks ja asendati välisministri 4. juuni 2019. aasta määrusega nr 901/2019, millega kiidetakse heaks ekspordi-, impordi- ja muude tehingute kontrollirežiimile alluvate sõjaliste kaupade nimekiri (Ordinul ministrului afacerilor externe nr. 901/2019 pentru aprobarea Listei cuprinzând produsele militare supuse regimului de control al exporturilor, importurilor și altor operațiuni; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 477, 12.6.2019; edaspidi „välisministri määrus nr 901/2019“) ning mis kehtis 5. juulist 2019 kuni 6. oktoobrini 2021.

22 Nende välisministri määruste kategooria „ML 11“ sisaldas loetelu elektroonilisest varustusest, „kosmosesõidukitest“ ja komponentidest, mida ei ole nende määrustega kehtestatud loetelus mujal nimetatud.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

23 Neves, kelle põhitegevus on lennunduse valdkonnas müüdavate toodete vahendamine, vahendas tehingut Ukraina äriühingu SFTE Spetstechnoexport (edaspidi „SFTE“) ja ühe India äriühingu vahel.

24 Neves sõlmis müüjana 4. jaanuaril 2019 SFTE kui ostjaga lepingu 32 raadiojaama R-800L2E omandiõiguse üleandmiseks, mis tuli tarnida Araabia Ühendemiraatidesse (edaspidi „4. jaanuari 2019. aasta leping“). Neves ostis 8. jaanuaril 2019 ühelt Portugali äriühingult need 32 raadiojaama, millest 20 toodeti Venemaal ja eksporditi Araabia Ühendemiraatidesse. Neves andis seejärel SFTE taotlusel nimetatud 32 raadiojaama üle sellele India äriühingule, kes sai need kätte 31. jaanuaril 2019.

25 Departamentul pentru Controlul Exporturilor (ANCEX) din cadrul Ministerului Afacerilor Externe (välisministeeriumi ekspordi järelevalve osakond (ANCEX), Rumeenia; edaspidi „ANCEX“) teatas 26. ja 29. juuli 2019. aasta kirjades Nevesile, et raadiojaamad R-800L2E kuuluvad välisministri määrusega nr 901/2019 heaks kiidetud sõjaliste kaupade nimekirja kategooriasse ML 11, et nendega seotud kaubandustehinguid võib läbi viia üksnes selle osakonna väljastatud registreerimiskinnituse ja litsentside alusel vastavalt valitsuse erakorralisele määrusele nr 158/1999, millega reguleeritakse sõjalise otstarbega kaupadega tehtavate ekspordi-, impordi- ja muude tehingute kontrollirežiimi (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 158/1999 privind regimul de control al exporturilor, importurilor și altor operațiuni cu produse militare), ning et neid raadiojaamu puudutav vahendustehing kuulub otsuse 2014/512 kohaldamisalasse.

26 Vastuseks nendele kirjadele vaidles Neves vastu, et kõnealused raadiojaamad on mõeldud sõjaliseks otstarbeks, ning väitis, et välisministri määrus nr 901/2019 ei olnud nende tarnimise hetkel kohaldatav. Neves lisas, et otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkt a ei ole samuti kohaldatav, kuna neid raadiojaamu ei müüdud Venemaale, vaid tarniti Indiasse.

27 Neves sai SFTE-lt 6. augustil 2019 ettemakse 577 746,08 eurot ja 9. augustil tasu 2 407 215,32 eurot 4. jaanuari 2019. aasta lepingu alusel tarnitud kauba eest.

28 ANAF koostas 12. mail 2020 OUG nr 202/2008 artikli 26 lõike 1 punkti b alusel rikkumisteate, millega määrati Nevesile haldustrahv summas 30 000 leud (ligikaudu 6066 eurot), ning lisaks konfiskeeriti kokku 14 113 003 leud (umbes 2 984 961,40 eurot), mis 4. jaanuari 2019. aasta lepingu alusel oli saadud 6. ja 9. augustil 2019.

29 ANAF leidis, et Neves on rikkunud otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkti a ning OUG nr 202/2008 artikli 3 lõiget 1, artikli 7 lõiget 1 ja artikli 24 lõiget 1. Rikkumisteate lisas täpsustas ta muu hulgas, et kuigi Neves teatas 27. juuni 2019. aasta kirjas ANCEXile, et raadiojaamade päritoluriik on Venemaa Föderatsioon, jätkas ta lepingu täitmist ja võttis selle summa vastu hoolimata ANCEXi 26. ja 29. juuli 2019. aasta kirjadest.

30 Neves esitas selle rikkumisteate tühistamiseks kaebuse Judecătoria Sectorului 1 Bucureștile (Bukaresti 1. piirkonna esimese astme kohus, Rumeenia), kes jättis selle 2. novembri 2020. aasta otsusega rahuldamata.

31 Neves esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Tribunalul Bucureștile (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus. Neves vaidleb esimese võimalusena vastu sellele, et ta pani toime haldusrikkumise, mille ANAF talle süüks pani, ning väidab teise võimalusena, et selle rikkumise tõttu tema suhtes kohaldatud konfiskeerimismeede ei ole proportsionaalne ja kujutab endast tema omandiõiguse rikkumist, mis on tagatud 20. märtsil 1952 Pariisis allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 1 (edaspidi „esimene lisaprotokoll“) artikliga 1.

32 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et Euroopa Kohus ei ole oma praktikas, eelkõige 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsuses Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236), veel tõlgendanud otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkti a ning et on vaja eelkõige selgitada, kas see otsus võimaldab kohaldada sellist täielikku konfiskeerimismeedet, nagu on kõne all põhikohtuasjas. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib samuti, kas see on proportsionaalne, arvestades eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat.

33 Neil asjaoludel otsustas Tribunalul București (Bukaresti apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [otsust 2014/512], eelkõige selle artikleid 5 ja 7, saab õiguskindluse ja [karistuste seaduses sätestatuse (*nulla poena sine lege*)] põhimõtteid arvestades tõlgendada nii, et see võimaldab kehtestada (tsiviilõigusliku sanktsioonina) riigisisese meetme, mis lubab täielikult konfiskeerida summad, mis tulenevad niisugusest tehingust nagu see, mida on mainitud otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punktis a, juhul kui on tuvastatud riigisiseses seaduses haldusrikkumiseks kvalifitseeritud teo toimepanek?

2. Kas [otsuse 2014/512] artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et see lubab liikmesriikidel kehtestada riigisiseseid meetmeid, millega nähakse ette, et automaatselt konfiskeeritakse iga summa, mis tuleneb [otsuse 2014/512] artikli 2 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse kuuluvast tehingust teavitamise kohustuse rikkumisest?

3. Kas [otsuse 2014/512] artikli 2 lõike 2 punktis a ette nähtud keeld on kohaldatav juhul, kui kaupu, mis kujutavad endast sõjalist varustust, mis on olnud vahendustehingute esemeks, ei ole liikmesriigi territooriumile kunagi füüsiliselt imporditud?“

Euroopa Kohtu pädevus

34 Rumeenia ja Madalmaade valitsus ning nõukogu leiavad, et ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimase lause ja ELTL artikli 275 kohaselt ei ole Euroopa Kohus pädev tõlgendama ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) alla kuuluvat üldkohaldatavat sätet, nagu otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkt a, mis on aluseks riigisisestele sanktsioonimeetmetele. Neves, Austria valitsus ja komisjon leiavad aga, et Euroopa Kohus on pädev seda sätet tõlgendama.

35 Sellega seoses olgu meenutatud, et ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimasest lausest ja ELTL artikli 275 esimesest lõigust tulenevalt ei kuulu üldjuhul Euroopa Kohtu pädevusse ÜVJPga seotud sätted ning nende alusel vastuvõetud õigusaktid. Nende sätetega on kehtestatud erand ELL artikliga 19 Euroopa Kohtule antud üldisest pädevusest tagada õiguse järgimine aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel ning seega tuleb neid sätteid tõlgendada kitsalt (24. juuni 2014. aasta kohtuotsus parlament *vs.* nõukogu, C-658/11, EU:C:2014:2025, punktid 69 ja 70; 19. juuli 2016. aasta kohtuotsus H *vs.* nõukogu jt, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punktid 39 ja 40, ning 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu, C-134/19 P, EU:C:2020:793, punktid 26 ja 32).

36 Samuti on ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimases lauses ja ELTL artikli 275 teises lõigus sellest põhimõttest sõnaselgelt ette nähtud kaks erandit, nimelt Euroopa Kohtu pädevus kontrollida ühelt poolt ELL artikli 40 järgimist ja teiselt poolt ÜVJPga seotud sätete alusel vastu võetud nõukogu nende otsuste seaduslikkust, mis näevad ette piiravad meetmed füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes (vt selle kohta 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punktid 60 ja 81).

37 Euroopa Kohus täpsustas, et mis puudutab ÜVJPga seotud sätete alusel vastu võetud õigusakte, siis avab just nende aktide üksikakti olemus vastavalt ELTL artikli 275 teisele lõigule õiguse pöörduda nendega seoses liidu kohtusse (28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika).

38 Otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkt a, mille kohaldamisala ei ole määratletud mitte viitega konkreetsetele füüsilistele või juriidilistele isikutele, vaid objektiivsetele kriteeriumidele, on aga igal juhul üldkohaldatav meede, mis ei kuulu ELTL artikli 275 teises lõigus nimetatud piiravate meetmete kohaldamisalasse (vt analoogia alusel 28. novembri 2013. aasta kohtuotsus nõukogu *vs.* Manufacturing Support & Procurement Kala Naft, C-348/12 P, EU:C:2013:776, punkt 99, ning 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punktid 97 ja 98).

39 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole ühtlasi Euroopa Kohtu pädevust kuidagi piiratud seoses määrusega, mis on vastu võetud ELTL artikli 215 alusel ja millega jõustatakse ÜVJP raames kindlaks määratud liidu seisukohad. Sellised määrused on EL toimimise lepingu alusel vastu võetud liidu õigusaktid, mille suhtes on liidu kohtutel liidu esmase õigusega antud täielik pädevus (vt selle kohta 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 106 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Nii on see eelkõige määruse nr 833/2014 puhul (vt selle kohta 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punktid 105 ja 107).

41 Kuna aga otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punktis a ette nähtud keeldu osutada vahendusteenuseid, mis on Nevesi suhtes võetud riigisiseste sanktsioonimeetmete alus, ei olnud määrusega nr 833/2014 põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal rakendatud, tekib küsimus, kas Euroopa Kohus on pädev seda artikli 2 lõike 2 punkti a tõlgendama.

42 Selles kontekstis tuleb analüüsida, kas Euroopa Kohus on pädev tõlgendama sellist üldkohaldatavat piiravat meedet nagu otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkt a, kui seda meedet, mis on füüsilise või juriidilise isiku suhtes võetud riigisiseste sanktsioonimeetmete alus, oleks tulnud rakendada määrusega vastavalt ELTL artiklile 215, et tagada selle meetme ühetaoline kohaldamine liidu tasandil.

43 Esimesena tuleb märkida seoses Euroopa Kohtu pädevusega kontrollida ELL artikli 40 järgimist, et aluslepingud ei näe ette ühtegi erireeglit sellise kohtuliku kontrolli läbiviimiseks. Neil asjaoludel kuulub see kontroll üldpädevuse alla, mille ELL artikkel 19 annab Euroopa Kohtule selleks, et ta saaks tagada, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel austatakse õigust (28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 62). Seda üldpädevust sätestades näeb ELL artikli 19 lõike 3 punkt b muu hulgas ette, et Euroopa Kohus teeb liikmesriikide kohtute taotlusel eelotsuseid liidu õiguse tõlgendamise või liidu institutsioonide vastu võetud õigusaktide kehtivuse kohta.

44 Selle kontrolli käigus peab Euroopa Kohus ELL artikli 40 esimese lõigu kohaselt tagama, et ÜVJP rakendamine nõukogu poolt ei mõjuta aluslepingutes sätestatud menetluste kohaldamist ja institutsioonide volituste ulatust EL toimimise lepingus osutatud liidu pädevuse teostamiseks.

45 See eeldab eelkõige selle tagamist, et seoses ELTL artikli 215 rakendamisega, mis loob seose EL lepingu ÜVJP-alaste eesmärkide ja EL toimimise lepingu kohaldamisalasse kuuluvate piiravate meetmetega seotud liidu tegevuse vahel (vt selle kohta 19. juuli 2012. aasta kohtuotsus parlament *vs.* nõukogu, C-130/10, EU:C:2012:472, punkt 59, ja 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu, C-134/19 P, EU:C:2020:793, punkt 38), ei saa nõukogu mööda minna Euroopa Kohtu pädevusest seoses selle artikli alusel vastu võetud määrusega.

46 Sellega seoses nähtub ELTL artikli 215 lõike 1 selgest sõnastusest, eelkõige verbi „võtab vastu“ kasutamisest kindla kõneviisi olevikus – mis erineb selle artikli lõikes 2 kasutatud väljendist „võib võtta vastu“ –, et nõukogu peab vastu võtma nimetatud lõikes 1 osutatud vajalikud meetmed, et jõustada ÜVJP otsus, millega määratakse kindlaks liidu seisukoht majandus- ja rahandussuhete katkestamise või piiramise kohta kolmanda riigiga. Seega on sellel institutsioonil viimati nimetatud lõikega hõlmatud juhul kaalutlusõiguseta pädevus.

47 Teisena nähtub Euroopa Kohtu praktikast samuti, et kolmandate isikute suhtes õiguslikke tagajärgi tekitavate liidu õigusaktide puhul ei ole aluslepingutega Euroopa Kohtule antud kohtulik kontroll piiratud nende aktide kvalifitseerimise, laadi või vormiga. Mis puudutab ELTL artiklis 263 ette nähtud tühistamishagi, siis kuivõrd selle hagi eesmärk on tagada, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel järgitakse õigust, võib selle esitada liidu institutsioonide, organite ja asutuste vastuvõetud mis tahes sätete peale, mille eesmärk on tekitada siduvaid õiguslikke tagajärgi sõltumata nende sätete laadist või vormist (vt selle kohta 31. märtsi 1971. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* nõukogu, 22/70, EU:C:1971:32, punktid 40, 42 ja 55, ning 14. juuli 2022. aasta kohtuotsus parlament *vs.* nõukogu (Euroopa Tööjõuameti asukoht), C-743/19, EU:C:2022:569, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

48 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et pädevust, mis on Euroopa Kohtule aluslepingutega antud kolmandate isikute kohtuliku kaitse tagamiseks, ei saa piirata asjaoluga, et nõukogu ei ole võtnud kõiki vajalikke meetmeid ELTL artikli 215 lõike 1 alusel, samas kui – nagu on rõhutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 46 – tema sellekohane pädevus on kaalutlusõiguseta pädevus.

49 Järelikult peab võimalus esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus, mis on aluslepingutes ette nähtud määruse suhtes, mis on vastu võetud ELTL artikli 215 lõike 1 alusel, olema avatud kõikide sätete suhtes, mille nõukogu oleks pidanud sellisesse määrusesse lisama ja mille alusel on vastu võetud riigisisene sanktsioonimeede kolmandate isikute suhtes (vt analoogia alusel 31. märtsi 1971. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* nõukogu, 22/70, EU:C:1971:32, punktid 38–40).

50 Sellist tõlgendust kinnitab ELTL artikli 267 põhieesmärk, milleks on tagada liidu õiguse ühetaoline kohaldamine riigisiseste kohtute poolt. Üldkohaldatavate meetmete puhul, mida nõukogu oleks pidanud rakendama ELTL artikli 215 alusel määrusega, võivad liikmesriikide kohtute lahkarvamused sellise üldkohaldatava meetme tõlgendamise suhtes ohustada liidu õiguskorra ühtsust ja kahjustada õiguskindluse aluspõhimõtet (vt analoogia alusel 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 80).

51 Käesoleva kohtuotsuse punktis 49 esitatud tõlgendus võimaldab tagada ka liidu õiguses ette nähtud kohtuliku kaitse süsteemi vajaliku ühtsuse. Nagu ilmneb nii EL lepingu ühissätete all asuvast ELL artiklist 2 kui ka liidu välistegevust puudutavast ELL artiklist 21, millele viitab ÜVJPd puudutav ELL artikkel 23, rajaneb liit eelkõige sellisel väärtusel nagu õigusriik. Liidu õigusnormide järgimist tagava tõhusa kohtuliku kontrolli olemasolu ise on õigusriigi olemuslik tunnus (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Bank Refah Kargaran *vs.* nõukogu, C-134/19 P, EU:C:2020:793, punktid 35 ja 36 ning seal viidatud kohtupraktika).

52 Selle väärtuse säilitamisele aitab aga oluliselt kaasa ELL artikli 19 lõike 3 punktis b ja ELTL artiklis 267 ette nähtud eelotsusemenetlus, mis on liidu kohtusüsteemi alustala (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga), EU:C:2014:2454, punkt 176 ja seal viidatud kohtupraktika).

53 Seega tuleb asuda seisukohale, et arvestades ELL artikleid 19, 24 ja 40 ning ELTL artikli 215 lõiget 1, lähtuvalt ELL artiklitest 2 ja 21, on Euroopa Kohus pädev tegema ELTL artikli 267 alusel eelotsuseid ÜVJP sätete alusel vastu võetud õigusakti üldkohaldatava meetme tõlgendamise kohta juhul, kui nõukogu oleks pidanud rakendama seda meedet – mis on aluseks riigisisestele sanktsioonimeetmetele, mis on määratud füüsilisele või juriidilisele isikule – ELTL artikli 215 alusel vastu võetud määrusega.

54 Nende kaalutluste alusel tuleb hinnata Euroopa Kohtu pädevust tõlgendada otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkti a.

55 Niisiis tuleb kontrollida, kas sõjavarustusega seotud vahendusteenuste osutamise keeld, mis on ette nähtud otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punktis a, kuulub ELTL artikli 215 lõike 1 tähenduses vajalike meetmete hulka, mille nõukogu peab võtma, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 46, kui selline otsus näeb ette majandus- ja finantssuhete osalise või täieliku katkestamise või piiramise ühe või mitme kolmanda riigiga, et see otsus jõustada.

56 Sellega seoses piisab, kui tõdeda, et selle keelu eesmärk on piirata ettevõtjate võimet teha EL toimimise lepingu kohaldamisalasse kuuluvaid tehinguid, nii et seda saab liidu tasandil rakendada üksnes siis, kui sellele järgneb määruse vastuvõtmine ELTL artikli 215 alusel, et tagada selle ühetaoline kohaldamine kõigis liikmesriikides (vt analoogia alusel 1. märtsi 2016. aasta kohtuotsus National Iranian Oil Company *vs*. nõukogu, C-440/14 P, EU:C:2016:128, punkt 54).

57 Nimelt kuuluvad otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punktis a nimetatud relvad ja sõjavarustus ning nendega seotud teenused EL toimimise lepingu kohaldamisalasse. Täpsemalt, nagu komisjon kohtuistungil märkis, kuulub neid relvi, seda varustust ja neid teenuseid hõlmav kaubandus ELTL artiklite 114 ja 207 alusel liidu pädevusse. Nimetatud relvadele ja varustusele, mis on kantud ühise seisukoha 2008/944 artiklis 12 ette nähtud sõjaliste kaupade ühisesse Euroopa Liidu nimekirja, mis on aluseks liikmesriikide sõjalise tehnoloogia ja kaupade riiklikele nimekirjadele, kohaldatakse seega ühist tollitariifistikku, nagu kinnitab nõukogu 21. jaanuari 2003. aasta määrus (EÜ) nr 150/2003, millega peatatakse teatavate relvade ja muu sõjaväevarustuse imporditollimaksud (EÜT 2003, L 25, lk 1; ELT eriväljaanne 02/13, lk 15).

58 Seda järeldust ei sea kahtluse alla ka liikmesriikidele ELTL artikli 346 lõike 1 punktiga b antud võimalus võtta teatud tingimustel meetmeid, mida nad peavad vajalikuks oma oluliste julgeolekuhuvide kaitseks ja mis on seotud relvade, laskemoona või sõjavarustuse tootmise või kaubandusega. Nagu komisjon kohtuistungil väitis, ei piira see õigus nõukogu kaalutlusõiguseta pädevust, mis tuleneb ELTL artikli 215 lõikest 1, võtta vajalikud rakendusmeetmed, et katkestada liidu majandus- ja rahandussuhted kolmanda riigiga või piirata neid, nagu on ette nähtud otsuses, millega määratakse kindlaks liidu seisukoht selles küsimuses.

59 Lisaks tuleb märkida, et määruse 2023/1214 vastuvõtmisega rakendas nõukogu otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punktis a sätestatud keeldu osutada sõjavarustusega seotud vahendusteenuseid, mis kinnitab, et selline meede kuulub meetmete hulka, mis tuleb võtta ELTL artikli 215 lõikel 1 põhineva määrusega.

60 Sellest järeldub, et sõjavarustusega seotud vahendusteenuste osutamise keeld kuulub ELTL artikli 215 lõike 1 tähenduses meetmete hulka, mis on vajalikud viimati nimetatud otsuse jõustamiseks liidu tasandil ja mida nõukogu oleks pidanud rakendama määrusega nr 833/2014.

61 Seega on Euroopa Kohus pädev eelotsuse küsimustele vastama.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Kolmas küsimus

62 Kolmanda küsimusega, mida tuleb käsitleda esimesena, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud vahendusteenuste osutamise keeld on kohaldatav ka siis, kui asjaomase vahendustehingu esemeks olevat sõjavarustust ei ole kunagi liikmesriigi territooriumile imporditud.

63 Nimetatud sätte kohaselt „[on keelatud] osutada otse või kaudselt ühelegi füüsilisele või juriidilisele isikule, üksusele või asutusele Venemaal või kasutamiseks Venemaal sellist tehnilist abi ning vahendusteenuseid või muid teenuseid, mis on seotud sõjalise tegevusega ning relvade ja igasuguste nendega seotud materjalide, sealhulgas tulirelvade ja laskemoona, sõjaväeveokite ja -varustuse, poolsõjalise varustuse ja nende varuosade, tarnimise, tootmise, hooldamise ja kasutamisega“.

64 Nimetatud sätte sõnastusest ja eelkõige väljendi „otse või kaudselt“ kasutamisest nähtub, et selles ette nähtud keeldu kohaldatakse laialt eelkõige siis, kui sõjavarustusega seotud vahendusteenuseid osutatakse isikule, üksusele või asutusele Venemaal, ilma et see sõnastus näeks ette tingimust, mis nõuaks sellise varustuse importimist liikmesriigi territooriumile. Selle sõnastuse kohaselt piisab asjaolust – vastupidi Nevesi väidetule –, et neid teenuseid osutatakse otse või kaudselt ühele ettevõtjale Venemaal, sõltumata nende kaupade lõppsihtkohast.

65 Sellist tõlgendust kinnitavad selle regulatsiooni kontekst ja eesmärgid, millesse otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkt a kuulub.

66 Kuigi see otsus ei sisalda sätet, mis määratleks mõiste „vahendusteenused“, on määruses nr 833/2014, millega seda otsust liidu tasandil rakendatakse, see mõiste määratletud artikli 1 lõike 1 punktis d, mille sõnastusest nähtub selgelt, et ühtegi tingimust, mis puudutaks kõnealuse vahendustehingu esemeks oleva kauba importi liikmesriigi territooriumile, ei ole kehtestatud.

67 Selle sätte kohaselt hõlmavad vahendusteenused kaupade ostu, müügi või tarnimise tehingute üle läbirääkimiste pidamist või nende tehingute korraldamist, „sealhulgas kolmandast riigist mõnda muusse kolmandasse riiki“, või kaupade müüki või ostmist, „sealhulgas juhul, kui need asuvad kolmandates riikides, eesmärgiga anda need üle mõnele teisele kolmandale riigile“.

68 Lisaks on Euroopa Kohus rõhutanud, kui olulised on otsusega 2014/512 ja määrusega nr 833/2014 taotletavad eesmärgid, milleks on Ukraina territoriaalse terviklikkuse, suveräänsuse ja sõltumatuse kaitse ning kriisi rahumeelse lahendamise edendamine selles riigis, mis on osa laiemast eesmärgist säilitada rahu ja rahvusvaheline julgeolek (vt selle kohta 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 150).

69 Viidatud otsuse artikli 2 lõike 2 punkti a tõlgendus, mille kohaselt kohaldatakse selles sättes ette nähtud keeldu ka siis, kui kõnealused vahendusteenused on seotud relvade ja sõjavarustusega, mida sõltumata nende lõppsihtkohast ei ole liikmesriigi territooriumile imporditud, võimaldab tagada selle keelu soovitava toime ja aitab kaasa selle otsuse eesmärkide saavutamisele, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis. Nimelt saaks sellisest keelust kergesti kõrvale hoida, kui selle vältimiseks piisaks sellest, et need relvad ja sõjavarustus liiguvad ilma liidu territooriumi läbimata.

70 Käesoleva kohtuotsuse punktis 64 esitatud tõlgendus võimaldab samuti tagada liidu õiguse tõlgendamise järjepidevuse, andes sama ulatuse mõistele „vahendusteenused“, mis esineb erinevates ÜVJP valdkonna aktides.

71 Sellest tuleneb, et kolmandale küsimusele tuleb vastata, et otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud vahendusteenuste osutamise keeld on kohaldatav ka siis, kui asjaomase vahendustehingu esemeks olevat sõjavarustust ei ole kunagi liikmesriigi territooriumile imporditud.

Esimene ja teine küsimus

72 Sissejuhatuseks tuleb ühest küljest märkida, et oma esimese ja teise küsimusega, mida tuleb käsitleda koos ja teisena, viitas eelotsusetaotluse esitanud kohus nii otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punktile a kui ka selle otsuse artiklitele 5 ja 7. Eelotsusetaotlusest nähtub siiski, et artiklid 5 ja 7 ei ole põhikohtuasja asjaolusid arvestades asjakohased.

73 Nimelt piirdub artikkel 5 märkimisega, et liit ergutab kolmandaid riike võtma selles otsuses sätestatud meetmetele sarnaseid piiravaid meetmeid. Artikkel 7 puudutab aga võimalikke nõudeid, mis on seotud mis tahes lepingu või tehinguga, mille täitmist on mõjutanud otsusega 2014/512 kehtestatud meetmed, ja mille on esitanud üks artikli 7 lõike 1 punktides a–c loetletud isikute ja üksuste kategooriatest. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud andmete kohaselt ei puuduta põhikohtuasi sellist nõuet ja Neves ei kuulu ühessegi neist kategooriatest.

74 Teisest küljest nähtub eelotsusetaotlusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud ka küsimus, kas selline konfiskeerimismeede, mida Nevesi suhtes rakendati, on kooskõlas esimese lisaprotokolli artikliga 1 tagatud omandiõigusega, mis on liidu õiguskorras sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklis 17.

75 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et esimese ja teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkti a tuleb harta artiklis 17 sätestatud omandiõigust ning õiguskindluse ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõtteid arvestades tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisene meede, millega konfiskeeritakse kogu tulu, mis on saadud nimetatud artikli 2 lõike 2 punktis a viidatud vahendustehingust, ning mis võetakse automaatselt pärast seda, kui liikmesriigi pädevad asutused on tuvastanud, et on rikutud selle tehingu tegemise keeldu ja sellest teavitamise kohustust.

76 Sellega seoses tuleb esimesena meenutada, et kui liidu õigusnorme ei ole ühtlustatud sanktsioonide valdkonnas, mida kohaldatakse, kui rikutakse nende õigusnormidega kehtestatud korras ette nähtud tingimusi, peavad liikmesriigid, kellel küll säilib sanktsioonide valikul kaalutlusõigus, tagama, et liidu õiguse rikkumiste eest määrataks sanktsioone materiaal- ja menetlusõiguslikel tingimustel, mis on analoogsed nendega, mida kohaldatakse samalaadsete ja sama raskete riigisisese õiguse rikkumiste puhul, ning mis igal juhul tagavad sanktsiooni tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatava mõju (vt selle kohta 16. juuli 2015. aasta kohtuotsus Chmielewski, C-255/14, EU:C:2015:475, punkt 21, ja 2. mai 2018. aasta kohtuotsus Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, punkt 28 ning seal viidatud kohtupraktika).

77 Eelkõige ei tohi riigisisestes õigusnormides ette nähtud sanktsioonimeetmed minna kaugemale sellest, mis on nende õigusnormidega taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks sobiv ja vajalik, ega tohi olla neid eesmärke arvestades ülemäärased ning sanktsioonide rangus peab vastama nende rikkumiste raskusele, mille eest neid määratakse, eelkõige tagades tegeliku

hoiatava mõju (vt selle kohta 24. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Agenzia delle dogane e dei monopoli ja Ministero dell'Economia e delle Finanze, C-452/20, EU:C:2022:111, punktid 37–39 ning seal viidatud kohtupraktika).

78 Teisena tuleb harta artiklis 17 tagatud omandiõiguse kohta meenutada, et selle artikli lõike 1 sõnastuse kohaselt „[on igaühel] õigus vallata, kasutada, käsutada ja pärandada oma seaduslikul teel saadud omandit. Kelleltki ei tohi tema omandit ära võtta muidu kui üldistes huvides ja seaduses ettenähtud juhtudel ja tingimustel ning õigeaegse ja õiglase hüvituse eest. Omandi kasutamist võib reguleerida seadusega niivõrd, kui see on vajalik üldistes huvides".

79 Euroopa Kohus on juba otsustanud, et harta artikkel 17 kujutab endast isikutele õigusi andvat õigusnormi (21. mai 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ungari (kasutusvaldus põllumajandusmaale), C-235/17, EU:C:2019:432, punkt 68 ja seal viidatud kohtupraktika).

80 Harta artikli 52 lõike 3 kohaselt on hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, samad, mis neile selle konventsiooniga ette on nähtud. See säte ei takista siiski liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist. Siit järeldub, et harta artikli 17 tõlgendamisel tuleb arvesse võtta Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat, mis käsitleb esimese lisaprotokolli artiklit 1, milles on sätestatud omandiõiguse minimaalne kaitsetase (vt selle kohta 21. mai 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ungari (kasutusvaldus põllumajandusmaale), C-235/17, EU:C:2019:432, punkt 72 ja seal viidatud kohtupraktika).

81 Nagu Euroopa Inimõiguste Kohus on seoses esimese lisaprotokolli artikliga 1 järjekindlalt selgitanud, tuleb täpsustada, et harta artikli 17 lõige 1 sisaldab kolme erinevat normi. Esimene, mis on väljendatud selle sätte esimeses lauses ja on üldist laadi, täpsustab omandiõiguse kaitse põhimõtet. Teine norm, mis sisaldub selle sätte teises lauses, käsitleb omandi äravõtmist ja seab sellele teatavad tingimused. Mis puudutab kolmandat normi, mis sisaldub selle sätte kolmandas lauses, siis sellega on tunnustatud riikide pädevust omandi kasutamist reguleerida niivõrd, kui see on üldistes huvides vajalik. See ei tähenda siiski, et need normid ei ole omavahel seotud. Teine ja kolmas norm on seotud omandiõiguse riive konkreetsete näidetega ja neid tuleks tõlgendada esimese normiga kehtestatud põhimõtet silmas pidades (5. mai 2022. aasta kohtuotsus BPC Lux 2 jt, C-83/20, EU:C:2022:346, punkt 38).

82 Selle kohta tuleneb Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, et konfiskeerimismeetmed, mis puudutavad rikkumisest või ebaseaduslikust tegevusest saadud tulu või vahendit, mida on kasutatud kuriteo toimepanemisel ja mis ei kuulu heausksele kolmandale isikule, kuuluvad üldiselt vara kasutamise regulatsiooni kohaldamisalasse, isegi kui need võtavad juba oma laadi tõttu isikult tema omandi (vt eelkõige EIK 24. oktoobri 1986. aasta otsus Agosi *vs.* Ühendkuningriik, CE:ECHR:1986:1024JUD000911880, punkt 51; EIK 12. mai 2015. aasta otsus Gogitidze jt *vs.* Gruusia, CE:ECHR:2015:0512JUD003686205, punkt 94, ning EIK 15. oktoobri 2020. aasta otsus Karapetyan *vs.* Gruusia, CE:ECHR:2020:1015JUD006123312, punkt 32).

83 Käesoleval juhul puudutas Nevesi suhtes võetud konfiskeerimismeede rahasummat, mis talle maksti sõjavarustuseks loetud raadiojaamade tarne eest 4. jaanuari 2019. aasta lepingut täites. Selle meetme eesmärk on jõustada sõjavarustusega seotud vahendusteenuste osutamise keeldu, mis on ette nähtud otsuses 2014/512, kui üldkohaldatavat piiravat meedet vastusena Venemaa tegevusele, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas. Seega on nimetatud meede seotud keeluga – osta ja müüa relvi ning sõjalist varustust Venemaale –, mis on samuti selles otsuses ette nähtud, ning üldisemalt relvakaubandust käsitlevate õigusnormidega.

84 Neil asjaoludel kujutab selline konfiskeerimismeede endast omandiõiguse teostamise piirangut, mis kuulub omandi kasutamise regulatsiooni alla harta artikli 17 lõike 1 kolmanda lause tähenduses.

85 Selle kohta on oluline meenutada, et harta artikliga 17 tagatud omandiõigus ei ole absoluutne eesõigus ja et selle teostamisele võidakse kehtestada piiranguid, mis on põhjendatavad liidu taotletavate üldise huvi eesmärkidega (20. septembri 2016. aasta kohtuotsus Ledra Advertising jt *vs*. komisjon ja EKP, C-8/15 P – C-10/15 P, EU:C:2016:701, punkt 69).

86 Siiski tohib harta artikli 52 lõike 1 kohaselt selles tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust ning proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib piiranguid seada üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

87 Esiteks on selline konfiskeerimismeede nagu Nevesi suhtes võetud meede ette nähtud seadusega harta artikli 52 lõike 1 tähenduses. Selle meetme aluseks on nimelt OUG nr 202/2008 ning ühise seisukoha 2008/944 artiklis 12 ette nähtud sõjalise tehnoloogia ja kaupade riiklik nimekiri, mis on Rumeenias kehtestatud välisministri määrustega nr 156/2018 ja nr 901/2019.

88 Teiseks, kuna see meede kuulub – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 82 viidatud kohtupraktikast – omandi kasutamise regulatsiooni alla harta artikli 17 lõike 1 kolmanda lause tähenduses ega kujuta endast omandi äravõtmist artikli 17 lõike 1 teise lause tähenduses, arvestab see omandiõiguse olemust (vt selle kohta 5. mai 2022. aasta kohtuotsus BPC Lux 2 jt, C-83/20, EU:C:2022:346, punkt 53).

89 Kolmandaks on selle meetme eesmärk saavutada otsusega 2014/512 taotletavad eesmärgid, mille olulisust on rõhutanud Euroopa Kohus, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 68, ning see vastab seega liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele harta artikli 52 lõike 1 tähenduses.

90 Neljandaks, seoses proportsionaalsuse põhimõtte järgimisega ilmneb kõigepealt, et sellest meetmest tulenev omandiõiguse teostamise piirang on nende eesmärkide saavutamiseks sobiv.

91 Nimelt nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasjas kõne all olev konfiskeerimismeede, mis täiendab trahvi, võeti pärast seda, kui Rumeenia pädevad asutused olid tuvastanud, et eirati rahvusvaheliste sanktsioonide esemeks oleva varaga tehingu tegemise keeldu, mis tuleneb käesoleval juhul otsusest 2014/512, ja kohustust teavitada neid ametiasutusi viivitamata sellest tehingust. Niisuguse konfiskeerimismeetme kehtestamine võib pärssida asjaomaste ettevõtjate tahet selliseid tehinguid teha ja ajendada neid järgima nii seda keeldu kui ka teavitamiskohustust, mis lihtsustab liikmesriikide pädevate asutuste kontrolli tehingute üle, mis on seotud asjaomaste toodetega, käesoleval juhul sõjavarustusega.

92 Mis puudutab seejärel sellise konfiskeerimismeetme vajalikkust, siis tuleb märkida, et põhikohtuasjas kõne all olevate liikmesriigi õigusnormidega on põhikaristusena ette nähtud trahvi maksimumsumma 30 000 leud (ligikaudu 6066 eurot). Arvestades selle trahvi väikest ülempiiri, võrreldes sõjavarustusega seotud vahendusteenustest potentsiaalselt oodatava majandusliku eelisega, ei piisa ainuüksi selle trahvi määramisest, et pärssida ettevõtjate tahet rikkuda selle varustusega seotud vahendusteenuste osutamise keeldu ja kohustust teavitada sellest liikmes-

riigi pädevaid asutusi. Seda illustreerivad põhikohtuasja asjaolud: eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud andmete kohaselt oli põhikohtuasjas kõne all oleva vahendustehingu eest makstud tasu ligikaudu kolm miljonit eurot.

93 Neil asjaoludel näib, et keelatud vahendustegevusest saadud tulu täies ulatuses konfiskeerimine on vajalik, et tegelikult ja tõhusalt pärssida ettevõtjate tahet rikkuda sõjavarustusega seotud vahendusteenuste osutamise keeldu.

94 Samamoodi on asjaolu, et konfiskeerimismeedet kohaldatakse automaatselt pädeva haldusasutuse koostatud rikkumisteatega, vajalik selleks, et tagada sanktsiooni täielik tõhusus nii otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse kuuluva vahendustehingu tegemise keelu rikkumise eest kui ka sellest teavitamise kohustuse rikkumise eest, ilma et see mõjutaks õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, et kontrollida rikkumisteate õiguspärasust ja nõuda vajaduse korral konfiskeeritud summade tagastamist, eelkõige juhul, kui lõpuks peaks selguma, et asjaomane tehing ei kuulu selle keelu kohaldamisalasse.

95 Mis puudutab sellist kaebust, siis tuleb märkida, et esimese lisaprotokolli artiklit 1 käsitlevast Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast tuleneb, et juhul, kui konfiskeerimine määratakse olenemata kriminaalkorras süüdimõistmisest, on oluline, et menetlus tervikuna annaks huvitatud isikule võimaluse kaitsta end nii liikmesriigi ametiasutustes, kes talle selle sanktsiooni määrasid, kui ka kohtutes, kellele on esitatud kaebus nende asutuste otsuste peale, et kohtud saaksid igakülgselt hinnata kõiki erinevaid asjasse puutuvaid huve (vt selle kohta EIK 15. oktoobri 2020. aasta otsus Karapetyan *vs*. Gruusia, CE:ECHR:2020:1015JUD006123312, punkt 35).

96 Sellega seoses tuleb puudutatud isikule eelkõige anda adekvaatne võimalus esitada pädevatele asutustele oma seisukohad, et võimaldada kõnealuste meetmete tõhusat vaidlustamist (vt selle kohta 3. septembri 2008. aasta kohtuotsus Kadi ja Al Barakaat International Foundation *vs*. nõukogu ja komisjon, C-402/05 P ja C-415/05 P, EU:C:2008:461, punkt 368).

97 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab järelikult veenduma, et Nevesil on põhikohtuasjas piisavad menetluslikud tagatised, eelkõige osas, mis puudutab talle etteheidetava haldusrikkumise koosseisu tunnuste tuvastamist. Kuna see äriühing vaidlustab selle, kas põhikohtuasjas kõne all olevad raadiojaamad on laadilt sõjavarustus, peab see kohus eelkõige veenduma, et need raadiojaamad kuuluvad sõjaliste kaupade ühisesse Euroopa Liidu nimekirja, mis on ette nähtud ühise seisukoha 2008/944 artiklis 12, mis on aluseks nende kaupade riiklikule nimekirjale, mis on kehtestatud välisministri määrustega nr 156/2018 ja nr 901/2019.

98 Kui need tingimused on täidetud – seda peab aga kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, ei näi selline konfiskeerimismeede, nagu on kõne all põhikohtuasjas, minevat kaugemale sellest, mis on vajalik taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks.

99 Mis puudutab lõpuks sellise meetme proportsionaalsust kitsas tähenduses ja eelkõige küsimust, kas selle rangus on sobiv, arvestades rikkumise raskust, mille eest sanktsioon määratakse, siis tuleb märkida, et kuigi nimetatud meede puudutab keelatud vahendustegevusest saadud kogu tulu ja seda meedet kohaldatakse automaatselt, on meetmega kaasnev trahvisumma seevastu kohandatav. Lisaks kohaldatakse neid sanktsioone üksnes isikute suhtes, kes said teada, et nad on olukorras, kus on vaja teavitada liikmesriigi pädevaid asutusi või anda asutustele teada varast, mille suhtes kohaldatakse rahvusvahelisi sanktsioone, nagu nähtub OUG nr 202/2008 artikli 24 lõikest 1 ja artikli 26 lõike 1 punktist b. Sellises olukorras on need isikud kohustatud viivitamatult ja

nimetatud ametiasutusi eelnevalt teavitamata hoiduma tegemast selle varaga ühtegi muud tehingut kui need, mis on ette nähtud selles määruses. Seega on silmas peetud üksnes isikuid, kes teadlikult on jätnud selle teate esitamata või on siiski teinud sellise tehingu.

100 Nendest asjaoludest nähtub, et selliste riigisiseste õigusnormidega, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ette nähtud sanktsioonide rangus näib olevat vastavuses selle rikkumise raskusega, mille eest neid määratakse, võttes arvesse taotletavate õiguspäraste eesmärkide olulisust.

101 Seega näib, et niisugusest konfiskeerimismeetmest tulenev omandiõiguse teostamise piirang on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja on seega harta artikli 52 lõikes 1 ette nähtud tingimusi arvestades põhjendatud – seda peab aga kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

102 Kolmandana, mis puudutab liidu õiguse üldpõhimõtete hulka kuuluvat õiguskindluse üldpõhimõtet, siis nõuab see põhimõte, et õigusnormid oleksid selged, täpsed ja ettenähtavate tagajärgedega. Kuigi selle põhimõttega on vastuolus, kui uut õigusnormi kohaldatakse tagasiulatuvalt, st enne selle normi jõustumist tekkinud olukorra suhtes, on sama põhimõtte kohaselt nõutav ka see, et kõiki faktilisi olukordi tuleb tavaliselt – välja arvatud juhul, kui on selgelt sätestatud vastupidi – hinnata nende tekkimise ajal kehtivaid õigusnorme arvestades (vt selle kohta 25. jaanuari 2022. aasta kohtuotsus VYSOČINA WIND, C-181/20, EU:C:2022:51, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).

103 Süütegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõte, mis on õiguskindluse üldpõhimõtte konkreetne väljendus ning sätestatud harta artiklis 49, nõuab eelkõige, et seadus määratleks selgelt süüteod ja nende eest määratavad karistused, et tagada ettenähtavus nii süütegude määratluse kui ka karistuste kindlaksmääramise osas (vt selle kohta 8. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (vahetu õigusmõju), C-205/20, EU:C:2022:168, punkt 47, ja 24. juuli 2023. aasta kohtuotsus Lin, C-107/23 PPU, EU:C:2023:606, punkt 104 ning seal viidatud kohtupraktika).

104 Nende põhimõtete kohta märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus üksnes, et välisministri määrus nr 901/2019, millega kehtestati Rumeenia osas sõjalise tehnoloogia ja kaupade riiklik nimekiri, millele on viidatud ühise seisukoha 2008/944 artiklis 12, ei olnud põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal kehtiv, mistõttu ei olnud see kohaldatav põhikohtuasjas käsitletavatele raadiojaamadele, mida ei saa seega pidada selle loetelu kategooriasse ML 11 kuuluvaks sõjaliseks kaubaks.

105 Selle kohta tuleb märkida, et sellel kuupäeval kehtisid otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkt a, millega keelati nende kaupadega seotud vahendusteenuste osutamine, ning käesoleva kohtuotsuse punktis 14 mainitud sõjaliste kaupade ühine Euroopa Liidu nimekiri. Eelotsusetaotluses esitatud andmete kohaselt näib, et välisministri määruse nr 901/2019 – millega tunnistati kehtetuks ja asendati välisministri määrus nr 156/2018, mis kehtis 5. märtsist 2018 kuni 4. juulini 2019 – kategooria ML 11 oli identne viimati nimetatud välisministri määruse kategooriaga ML 11, mistõttu ei näi olevat tegemist uue õigusnormi tagasiulatuva kohaldamisega käesoleva kohtuotsuse punktis 102 viidatud kohtupraktika tähenduses, nagu märkis ka komisjon.

106 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on vastavalt põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal kohaldatavatele Rumeenia õigusnormidele, mille kindlaksmääramine ja hindamine on selle kohtu ainupädevuses, kontrollida, kas need õigusnormid, millega see nimekiri üle võeti, olid sel kuupäeval kehtivad, nagu ka küsimust, kas on järgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 102 ja 103 meenutatud selguse ja ettenähtavuse nõudeid.

107 Eeltoodut arvestades tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et otsuse 2014/512 artikli 2 lõike 2 punkti a tuleb harta artiklis 17 sätestatud omandiõigust ning õiguskindluse ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõtteid arvestades tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisene meede, millega konfiskeeritakse kogu tulu, mis on saadud nimetatud artikli 2 lõike 2 punktis a viidatud vahendustehingust, ning mis võetakse automaatselt pärast seda, kui liikmesriigi pädevad ametiasutused on tuvastanud, et on rikutud selle tehingu tegemise keeldu ja sellest teavitamise kohustust.

Kohtukulud

108 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Nõukogu 31. juuli 2014. aasta otsuse 2014/512/ÜVJP, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas, mida on muudetud nõukogu 8. septembri 2014. aasta otsusega 2014/659/ÜVJP, artikli 2 lõike 2 punkti a**

   tuleb tõlgendada nii, et

   selles sättes ette nähtud vahendusteenuste osutamise keeld on kohaldatav ka siis, kui asjaomase vahendustehingu esemeks olevat sõjavarustust ei ole kunagi liikmesriigi territooriumile imporditud.

2. **Otsuse 2014/512, mida on muudetud otsusega 2014/659, artikli 2 lõike 2 punkti a, arvestades Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 17 ning õiguskindluse ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõtteid,**

   tuleb tõlgendada nii, et

   sellega ei ole vastuolus riigisisene meede, millega konfiskeeritakse kogu tulu, mis on saadud nimetatud artikli 2 lõike 2 punktis a viidatud vahendustehingust, ning mis võetakse automaatselt pärast seda, kui liikmesriigi pädevad ametiasutused on tuvastanud, et on rikutud selle tehingu tegemise keeldu ja sellest teavitamise kohustust.

Allkirjad